

dr hab. Alicja Szerląg prof. UW_{Wr}
Instytut Pedagogiki
Wydział Nauk Historycznych i Pedagogicznych
Uniwersytet Wrocławski

Recenzja

osiągnięć naukowych dr Ewy Krause w postępowaniu habilitacyjnym w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie pedagogika w Uniwersytecie Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy

1. Podstawa formalna recenzji

Podstawę formalną do sporządzenia recenzji stanowi Uchwała Nr 26/2024/2025 Rady Dziedziny Nauk Społecznych Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego z dnia 19. listopada 2024 roku w sprawie powołania komisji w postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego dr Ewie Krause w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie pedagogika, wszczętym 11 października 2024 roku. Na mocy tejże Uchwały Rada Dziedziny Nauk Społecznych Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego powierzyła mi funkcję recenzenta osiągnięć naukowych dr Ewy Krause w postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego. Dokumentację dorobku przedłożoną przez dr Ewę Krause do oceny wraz z umowami otrzymałam z w/w Uczelni w dniu 6 grudnia 2024 roku.

Recenzja została przygotowana na podstawie otrzymanej dokumentacji składającej się z wniosku przewodniego, danych wnioskodawczyni, kopii dokumentu potwierdzającego posiadanie stopnia doktora, autoreferatu, prac przedłożonych do oceny, wykazu osiągnięć naukowych stanowiących znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny, wydruku z Bazy Dorobku Naukowego Pracowników UKW, danych naukometrycznych przygotowanych przez Bibliotekę UKW, oświadczeń Habilitantki dotyczących wkładu autorskiego w publikacjach współautorskich i oświadczeń współautorów tych publikacji, dokumentów potwierdzających: odbyte staże naukowe, udział w projektach, posiadanie certyfikatu recenzenta oraz przyznane nagrody, a także potwierdzeń wybranych osiągnięć. W dokumentacji znajdują się również książki oraz kopie opracowań, które dr Ewa Krause zaliczyła do swojego dorobku naukowego.

Sporządzając recenzję osiągnięć naukowych dr Ewy Krause przedstawiłam wykształcenie i karierę akademicką Pani Doktor oraz dokonałam oceny dorobku naukowego Habilitantki kierując się kryteriami określonymi w art. 219 ust. 1 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. 2023 poz. 742), a mianowicie: „(1) posiada stopień doktora, (2) posiada w dorobku osiągnięcia naukowe albo artystyczne, stanowiące znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny, w tym co najmniej: a) 1 monografię naukową wydaną przez wydawnictwo, które w roku opublikowania monografii w ostatecznej formie było ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. a, lub b) 1 cykl powiązanych tematycznie artykułów naukowych opublikowanych w czasopiśmie naukowych lub w recenzowanych materiałach z konferencji międzynarodowych, które w roku opublikowania artykułu w ostatecznej formie były ujęte w wykazie sporządzonym

zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. b, lub c) 1 zrealizowane oryginalne osiągnięcie projektowe, konstrukcyjne, technologiczne lub artystyczne; (3) wykazuje się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.”

2. Wykształcenie i kariera akademicka Habilitantki

Dr Ewa Krause uzyskała tytuł licencjata w 2002 r. w Akademii Bydgoskiej im. Kazimierza Wielkiego, na Wydziale Pedagogiki i Psychologii, kierunku Pedagogika – specjalność Edukacja i poradnictwo zawodowe, przygotowując pracę dyplomową pt.: *Aspiracje zawodowe młodzieży*. Następnie, w 2004 r., ukończyła studia magisterskie również w Akademii Bydgoskiej im. Kazimierza Wielkiego, na kierunku Pedagogika – specjalność Pedagogika pracy i andragogika, przedkładając pracę magisterską pt.: *Aspiracje życiowe studentów*. W latach 2001 – 2002 zrealizowała kurs języka angielskiego trzeciego stopnia w Studium Oświatowym „Bliżej Świata”. W 2008 r. Rada Naukowa Wydziału Pedagogiki i Psychologii UKW podjęła uchwałę o wszczęciu przewodu doktorskiego na temat *Planowanie kariery zawodowej przez studentów w kontekście integracji europejskiej*, powierzając funkcję promotora w przewodzie doktorskim dr hab. Ewie Kubiak – Szymborskiej, prof. nadzw. Publiczna obrona pracy doktorskiej odbyła się 6 grudnia 2011 r. Recenzentami pracy doktorskiej byli dr hab. Joanna Michalak prof. nadzw. oraz dr hab. Ryszard Gerlach prof. nadzw. Podkreślić należy, że praca doktorska została obroniona przez dr Ewę Krause z wyróżnieniem. W efekcie, 13 grudnia 2011 r. Rada Naukowa Wydziału Pedagogiki i Psychologii UKW podjęła uchwałę o nadaniu dr Ewie Krause stopnia naukowego doktora nauk humanistycznych w zakresie pedagogiki.

Początek aktywności zawodowej Habilitantki przypada na lata 2004 – 2006, kiedy to realizowała zajęcia dydaktyczne, na umowę zlecenie, w Zakładzie Pedagogiki Pracy i Andragogiki oraz w Zakładzie Teorii Wychowania i Deontologii Nauczycielskiej. Następnie, w 2006 r., została zatrudniona w Instytucie Pedagogiki UKW, w Zakładzie Teorii Wychowania i Deontologii Nauczycielskiej, początkowo na stanowisku asystenta, a od 2012 r. na stanowisku adiunkta (stanowisku naukowo – dydaktycznym). Od 2019 r. jest adiunktem (pracowniczką badawczo – dydaktyczną) w Katedrze Pedagogiki Pracy i Andragogiki UKW.

Na podstawie powyższego stwierdzam, że przebieg kariery akademickiej dr Ewy Krause dowodzi stabilnego i konsekwentnego budowania pozycji naukowej oraz naukowo - badawczego sytuowania się w andragogice, pedagogice pracy czy, co istotne w kontekście dorobku naukowego Pani Doktor, w pedagogice szkoły wyższej.

3. Ocena osiągnięcia naukowego będącego przedmiotem postępowania habilitacyjnego

Jako osiągnięcie naukowe, będące podstawą ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie pedagogika, dr Ewa Krause wskazała monografię naukową: **Ewa Krause, Kariera naukowa a macierzyństwo. Sytuacja naukowczyń w Polsce**. Wydawnictwo Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego, Bydgoszcz 2023, ISBN 978-83-8018-626-2; ISBN 978-83-8018-627-9 (e-book), ss. 837, recenzenci: prof. dr hab. Agnieszka Cybal – Michalska, prof. dr hab. Renata Siemieńska.

Przedłożona do oceny autorska monografia, to wartościowe poznawczo opracowanie, którego problematyka ma istotne znaczenie dla pedagogiki, w szczególności pedagogiki ogólnej, pedagogiki szkoły wyższej, andragogiki, pedagogiki pracy, pedagogiki społecznej, a także pedagogiki rodziny, co również podkreśla dr Ewa Krause w swojej monografii oraz Autoreferacie. Atutem ocenianej monografii jest również interdyscyplinarne ujęcie ról

społecznych, kariery zawodowej i naukowej, rodzicielstwa oraz macierzyństwa. Zyskuje ona również w konfrontacji z pedagogiczną literaturą przedmiotu, w której trudno o kompleksowe, monograficzne opracowania oraz ogólnopolskie badania dotyczące kariery zawodowej i naukowej kobiet oraz ich macierzyństwa, w kontekście łączenia roli i kariery zawodowej / naukowej z rolą matki oraz wsparcia oczekiwanego przez naukowczynie - matki. Zgadzam się więc ze stwierdzeniem Habilitantki, że *problematyka relacji pomiędzy życiem rodzinnym i pełnieniem roli rodzicielskiej a życiem zawodowym i rozwojem kariery zawodowej jest ważna dla reprezentantów różnych dyscyplin naukowych oraz dla tych wszystkich, których interesuje funkcjonowanie społeczeństwa w powiązaniu z rynkiem pracy i gospodarką* (s. 160). Tym bardziej, że *sytuacja rodzinna naukowczyń odbiega od ogólnopolskiego modelu. Wśród nich bowiem przeciętnie więcej jest kobiet niezamężnych i rozwiedzionych. Większy odsetek niż w całej populacji nie ma dzieci, ma tylko jedno lub dwoje, nieliczne mają ich więcej* (s. 186). Słusznie więc dr Ewa Krause założyła, że konieczną stała się *diagnoza łączenia kariery naukowej i macierzyństwa w skali krajowej oraz istniejących dotychczas rozwiązań wspierających godzenie ról zawodowych i rodzicielskich, które wymagają uwzględnienia perspektywy naukowczyń* (autoreferat, s. 5).

Temu teoretyczno – badawczemu zapotrzebowaniu, w mojej ocenie, dr Ewa Krause sprostała i w tym właśnie dostrzegam wartość, a zatem teoretyczną i praktyczną użyteczność ocenianej monografii dla dyscypliny pedagogika oraz wskazanych powyżej jej subdyscyplin.

Odnosząc się do teoretycznych założeń, poczynionych przez dr Ewę Krause w autorskiej monografii, stwierdzam, że Habilitantka zasadnie argumentuje na rzecz teoretycznej konceptualizacji kluczowych dla własnego projektu badawczego kategorii, łączącej perspektywę normatywną (czynniki społeczne) i osobowościową / interpretatywną (czynniki indywidualne), a zatem paradygmat normatywny z paradygmatem interpretacyjnym. Wnikliwie, ze świetną znajomością polskiej i zagranicznej literatury przedmiotu, przedstawia istotę kariery zawodowej i naukowej kobiet w ich współczesnym i tradycyjnym ujęciu, eksponując przy tym również pojęcia edukacji karierowej, uczenia się kariery, drogi zawodowej i życiowej, indywidualne strategie kariery zawodowej czy karierę akademicką, a w jej ramach karierę naukową wraz z jej endogennymi i egzogennymi uwarunkowaniami oraz specyficznymi dla niej strategiami rozwoju. Na docenienie zasługuje również wieloaspektowa analiza sytuacji kobiet na rynku pracy, w szczególności kobiet w sektorze nauki i szkolnictwa wyższego, zobrazowana danymi statystycznymi dotyczącymi Polski i wybranych krajów Unii Europejskiej oraz zjawisk ograniczających zawodowe i naukowe kariery kobiet. To wartościowa poznawczo część opracowania.

Podobnie rzecz się ma w odniesieniu do kolejnego, kluczowego dla projektu badawczego zagadnienia, a mianowicie macierzyństwa w życiu współczesnych kobiet i jego następujących aspektów: społecznego postrzegania kobiet w kontekście macierzyństwa i roli matki, dylematów i obaw kobiet związanych z macierzyństwem, motywów rodzicielskich kobiet oraz zjawiska odroczonego macierzyństwa i bezdzietności. Walorem tej części opracowania jest refleksyjna, bardzo dobrze osadzona w literaturze przedmiotu, analiza sytuacji kobiet dokonana z perspektywy społeczno – kulturowych wyznaczników ich funkcjonowania, w szczególności modelu rodziny, wzorca macierzyństwa oraz dokonywanych przez kobiety wyborów w tym zakresie. Ilościowe zobrazowanie ujawniających się w analizowanych sferach tendencji kreuje ich rzeczywisty obraz, który jest wyzwaniem dla pedagogicznych dyskursów. W tym kontekście warto było przywołać osiągnięcia trzeciej (lata 90. XX wieku) i czwartej fali feminizmu (od 2010 r. XXI wieku), które koncentrują się na patriarchalnych normach płciowych powodujących marginalizację i dyskryminację kobiet w społeczeństwie, orientując na potrzeby kobiet bez względu na ich rasę, kulturę, przynależność do grupy etnicznej czy wyznawaną religię, a zatem ich upodmiotowienie, zwłaszcza kreowanie wizerunku kobiety

małej, świadomej swoich praw i aktywnie się o nie dopominającej oraz będącej częścią wspólnoty. Moim zdaniem osiągnięcia trzeciej i czwartej fali feminizmu winny uobecniać się także w przestrzeni uczelni akademickiej.

Problematyka kariery zawodowej i naukowej kobiet oraz ich macierzyństwa, poddane przez dr Ewę Krause analizie w rozdziałach pierwszym i drugim monografii, kumuluje się w rozdziale trzecim, poświęconym sytuacji kobiet w kontekście łączenia ról: zawodowej / naukowej i macierzyńskiej. Habilitantka zasadnie dokonuje ich analizy odnosząc się do kategorii równowagi. W efekcie umiejętnie ujawnia komplementarność między aktywnością i karierą zawodową a życiem rodzinnym (osobistym), wskazując na jej konsekwencje (zazwyczaj o konfliktotwórczym charakterze) oraz bariery w wymiarach: praca – rodzina (życie osobiste), rodzina (życie osobiste – praca, praca – czas wolny, a w przypadku naukowiek kariera zawodowa – macierzyństwo, życie zawodowe / kariera naukowa – życie rodzinne / macierzyństwo. Dr Ewa Krause, rozważając wspieranie karier naukowych kobiet, umiejętnie i zasadnie w sensie poznawczym konfrontuje teorię równych szans, teorię merytokracji, teorię szczególnego wkładu oraz teorię wartości alternatywnych na rzecz określenia wymiarów możliwego wsparcia matek – naukowiek w realizowaniu przez nie kariery naukowej. Zaletą tej części opracowania jest również posiłkowanie się przez Habilitantkę wynikami badań przeprowadzonych przez badaczy w wielu krajach europejskich i USA, wskazujących na powszechność wykazanych tendencji, a także raportami i rekomendacjami dla pracodawców, ustawodawców i samorządów lokalnych w zakresie wspierania osób (na różnych płaszczyznach) łączących rolę rodzicielską i zawodową oraz przykładami dobrych praktyk.

Pewną niejasność wprowadza natomiast odnotowana przez dr Ewę Krause informacja: *Rozważania w niniejszej części oparto o (...) obserwacje z życia akademickiego autorki tegoż opracowania oraz relacje innych pracowników naukowych uczelni (pozyskane w trakcie nieformalnych rozmów oraz poprzez zapoznanie się z wypowiedziami na portalach społecznościowych)* - (s. 181). Przy okazji tej informacji Habilitantka, w 27. przypisie, odnotowuje, iż jest adiunktem badawczo – dydaktycznym i matką dwójki dzieci. Czy efekty owych obserwacji oraz posiadane przez Autorkę i pozyskane od innych osób informacje nie powinny być metodologicznie zoperacjonalizowane i zaprezentowane w części empirycznej monografii jako element badań własnych? W konsekwencji trudno wydzielić treści / tezy będące ich pochodną.

Wątpliwości budzi również poprawność odnotowanego na s. 88 i 209 pojęcia *ściśła korelacja*. W pierwszym przypadku dr Ewa Krause stwierdza bowiem: *Ścisłe skorelowane ze stopniem i tytułem naukowym są stanowiska takie, jak: asystent, adiunkt i profesor* (s. 88). Czy Habilitantka określiła statystycznie tę korelację? Czy też, kierując się uczelnianymi zasadami zatrudniania nauczycieli akademickich na stanowiskach badawczych i badawczo-dydaktycznych oraz awansowania na stanowiska adiunkta i profesora, tak właśnie nazwała tego rodzaju zależność? Czy zatem legitymowanie się stopniem naukowym doktora zatrudnionym na stanowisku profesora uczelni akademickiej wchodzi w zakres wskazanej korelacji? Natomiast w drugim przypadku Autorka stwierdza: *W związku z tym, że istnieje ścisła korelacja pomiędzy sprawowaniem obowiązków rodzinnych, w tym rodzicielskich a rozwojem kariery zawodowej i odwrotnie, konieczne jest tworzenie, rozwijanie i wdrażanie mechanizmów osób, chcących łączyć oba te obszary* (s. 209). Jakie jest statystyczne umocowanie odnotowanej zależności? W tej części opracowania zabrakło tego rodzaju informacji, chociażby w postaci odesłania Czytelnika do odpowiednich danych odnotowanych w rozdziałach prezentujących wyniki badań własnych, lub udokumentowania jej w przypisie czy załączniku umieszczonym w aneksie. Jak zatem należy rozumieć użyte przez Habilitantkę pojęcie ścisłej korelacji, co ono oznacza w odniesieniu do siły korelacji, którą określa się jako: bardzo silną, dość silną,

umiarkowaną, słabą, brak korelacji, a także w odniesieniu do kierunku korelacji: dodatniej lub ujemnej?

Mimo wskazanych powyżej wątpliwości (w swej istocie dotyczących uściśleń), część teoretyczną pracy oceniam pozytywnie. Dr Ewa Krause, z jednej strony, w sposób zasadny i wnikliwy dokonała teoretycznej konceptualizacji kluczowych dla przedmiotu badań własnych zagadnień, a z drugiej strony, co istotne, dzięki dokonaniem przeglądowi i analizie światowej literatury przedmiotu opracowała teoretyczną przestrzeń sprzyjającą naukowym (interdyscyplinarnym) dyskursom czyniącym swym przedmiotem karierę zawodową i naukową kobiet z jednoczesnym uwzględnieniem ich macierzyństwa i roli rodzicielskiej. To, w mojej ocenie, główny walor części teoretycznej ocenianej monografii.

Paradygmatyczne osadzenie badań własnych, ich przedmiot, założenia badawcze i procedurę badań Habilitantka zaprezentowała w rozdziale czwartym *Metodologia badań empirycznych*. Kierując się przyjętym normatywnym oraz interpretatywnym/osobowościowym rozumieniem ról społecznych - zawodowej/naukowej i rodzinnej/macierzyńskiej kobiet - naukowiec, w swoich badaniach wykorzystwała paradygmaty normatywny oraz interpretatywny, które konsekwentnie łączy, czego dowodzą zaprezentowane przez dr Ewę Krause wyniki badań własnych w rozdziałach piątym, szóstym i siódmym ocenianej monografii. W sposób jasny, nie budzący wątpliwości, dr Ewa Krause określiła przedmiot badań, cele teoretyczno – poznawcze oraz praktyczno – wdrożeniowe, a także trzy problemy badawcze w pełni odpowiadające zakresowi określonego na użytek badań własnych przedmiotu poznania. Ze względu na istotę tychże problemów Habilitantka wykorzystwała badania o charakterze diagnostycznym – eksploracyjnym, co skutkowało rezygnacją ze sformułowania hipotez. Określiła również główne zmienne: (1) postrzeganie i realizacja kariery naukowej przez naukowczynie zatrudnione w uczelniach akademickich w Polsce, (2) postrzeganie i realizacja macierzyństwa przez naukowczynie zatrudnione w uczelniach akademickich w Polsce oraz (3) łączenie życia zawodowego (w zakresie kariery naukowej) i rodzinnego (w zakresie roli macierzyńskiej) przez naukowczynie zatrudnione w uczelniach akademickich w Polsce. Badawczy zakres wskazanych zmiennych został w pełni przedstawiony w rozdziałach empirycznych monografii oraz poddany właściwej analizie, w efekcie której dr Ewa Krause zaprezentowała ich specyficzne cechy oraz określiła występujące między nimi zależności. Natomiast wskaźnikami badanych zmiennych, jak stwierdza Habilitantka, *uczyniono odpowiedzi respondentek na pytania sformułowane w kwestionariuszu ankiety (zob. aneks - załącznik 2) skierowanym do kobiet – naukowców zatrudnionych na stanowiskach naukowo – dydaktycznych/badawczo-dydaktycznych, naukowych/badawczych w uczelniach akademickich w Polsce, a także ich odpowiedzi udzielone podczas indywidualnych kontaktów, konwersacji telefonicznych, mailowych. Ponadto przeanalizowano m.in. dane zastane i uzyskane/zamówione z Ośrodka Przetwarzania Informacji – Państwowego Instytutu Badawczego (OPI) i Głównego Urzędu Statystycznego (GUS) – (s.268)*. Wyjaśnienie to nie jest jasne. Otóż w przypadku pytań zawartych w kwestionariuszu ankiety (pytań z odpowiedziami do wyboru) respondentkom zostały wskazane konkretne kategorie odpowiedzi do wyboru – czy nie są to wskaźniki określonych zmiennych szczegółowych? Dlaczego zatem nie została dokonana operacjonalizacja tych zmiennych służąca określeniu specyficznych dla nich wskaźników, a na ich podstawie opracowanie pytań w kwestionariuszu ankiety? Tym bardziej, że dokonane przez Habilitantkę analizy statystyczne je uwzględniają. Ponadto, wobec wielowymiarowego charakteru badanych zmiennych, moim zdaniem, zabrakło informacji o rodzaju dokonywanych analiz – analiza rozkładów poszczególnych zmiennych (ich opis statystyczny) i których zmiennych będzie dotyczyła, analiza relacji między zmiennymi (indukcja statystyczna) i które zmienne będą ze sobą korelowane, co znajduje przecież odzwierciedlenie w rozdziałach empirycznych monografii (s. 332, s. 355, s. 361).

Natomiast w przypadku zmiennych szczegółowych o jakościowym charakterze (dotyczących szczególnie rozumienia kariery zawodowej/naukowej oraz macierzyństwa) moim zdaniem należało również wskazać na sposób ich analizy – czy będzie to np. analiza tematyczna lub fenomenograficzna w połączeniu z analizą treści, czy też ramowa, dających możliwość uporządkowania i zrozumienia odpowiedzi respondentek w sposób zarówno ilościowy, jak i jakościowy. W efekcie nie byłoby potrzeby wielostronicowego cytowania wypowiedzi badanych naukowczyń, wybranych spośród 437 wypowiedzi – wybranych według jakiego klucza/kryterium? Habilitantka stwierdziła, że w kwestionariuszu ankiety (...) *kontekstowo wykorzystano także pytania otwarte, które analizowano na drodze ukazania obszarów, wokół których oscylowały odpowiedzi badanych naukowczyń* (s. 270). Zatem, w jaki sposób owe obszary zostały wyodrębnione? Brak jasności dotyczy również informacji uzyskanych z innych, niż kwestionariusz ankiety, źródeł i odniesienia ich do badanych zmiennych, także sposobu ich analizy. Moim zdaniem, tego rodzaju uściślenie uczyniłoby opis procedury badawczej precyzyjnym oraz ewidentnie wyeksponowałaby pozyskane z tych źródeł informacje.

W sposób właściwy została dobrana próba badawcza, zarówno pod względem ilościowym, jak i ze względu na specyfikę realizowanych przez badane naukowczynie ról zawodowej/naukowej oraz rodzinnej/macierzyńskiej. Doceniam przy tym stworzoną przez dr Ewę Krause możliwość wypowiedzenia się badanych naukowczyń na temat udziału w badaniach, co dodatkowo potwierdziło ważność podjętej problematyki oraz konieczność kontynuacji badań w tym kierunku.

W mojej ocenie opracowana przez dr Ewę Krause metodologia własnych badań empirycznych dowodzi samodzielności naukowej, wysokiej świadomości metodologicznej, refleksyjności i odpowiedzialności badawczej oraz ukształtowanego warsztatu badawczego. Natomiast wskazane przeze mnie niejasności nie umniejszają posiadanych przez Habilitantkę kompetencji naukowo – badawczych.

Ostatnia część ocenianej rozprawy, to prezentacja wyników badań własnych oraz konkluzji i wniosków z nich wynikających. Strukturę tej części konstruuja problemy badawcze tworzące zasadnie wykoncypowane przez Habilitantkę wymiary dokonywanych analiz, a mianowicie postrzeganie i realizacja kariery naukowej, postrzeganie i pełnienie roli macierzyńskiej oraz łączenie kariery naukowej i macierzyństwa przez badane naukowczynie w Polsce. Każdy ze wskazanych zakresów problemowych został poddany właściwej i wnikliwej analizie ilościowej oraz jakościowej, dzięki której dr Ewa Krause przedstawiła specyfikę oraz zależności występujące między badanymi zmiennymi. Co ważne i wartościowe zarazem, skonfrontowała je z powszechnie występującymi tendencjami światowymi, dzięki czemu ujawnił się obraz kariery naukowej polskich naukowczyń na tle sytuacji naukowczyń zatrudnionych w zagranicznych uczelniach akademickich. Daje to asumpt do określenia dalszych kierunków penetracji badawczych, jak też opracowania rekomendacji dla praktyki akademickiej. Na wysoką ocenę zasługuje poszukiwanie przez Habilitantkę wielowymiarowych zależności m.in. między stopniem naukowym i tytułem a przebiegiem kariery naukowej. Efekty tych analiz, moim zdaniem, są niezwykle użyteczne dla pedagogiki szkoły wyższej, w szczególności podejmowanych działań na rzecz poprawy jakości pracy naukowo-badawczej określonych grup nauczycieli akademickich / badaczy.

Na wysoką ocenę zasługują również wyniki badań dotyczące problematyki macierzyństwa. Dr Ewa Krause zasadnie konstatuje w tym zakresie, przyporządkowując swobodne wypowiedzi badanych naukowczyń do określonych kategorii pojęciowych zaprezentowanych w teoretycznej części monografii. Interesujące jest rozpoznanie przebiegu kariery naukowej

bezdzielnym naukowczyń w sytuacji, gdy bezdzielnosć kobiet z wyboru i synglizm stają się współcześnie swoistym trendem.

Z kolei problematyka łączenia kariery naukowej przez badane naukowczynie z ich macierzyństwem, to bardzo ważny wymiar przedsięwzięcia badawczego dr Ewy Krause, który jest jednocześnie znaczącym dla pedagogiki. Przedstawione poglądy badanych naukowczyń na temat łączenia kariery i macierzyństwa w kontekście ich wzajemnego oddziaływania, ich sytuacji rodzicielsko – zawodowej często o konfliktotwórczym charakterze, oczekiwanego wsparcia w zakresie rozwoju kariery naukowej w zgodzie z rolą matki „obnażyły” rzeczywistą sytuację naukowczyń – matek w polskich uczelniach akademickich. To wieloaspektowe i wnikliwe studium, moim zdaniem, zasługuje również na wysoka ocenę.

Uogólnienia i wnioski, wynikające z dokonanych przez dr Ewę Krause analiz zgromadzonego w toku badań własnych materiału empirycznego, zostały sformułowane adekwatnie do określonych zakresów problemów badawczych i właściwych dla nich zmiennych. To wartościowe poznawczo konstatacje, które znacząco uzupełniają wiedzę pedagogiczną dotyczącą nie tylko specyfiki kariery naukowej naukowczyń – matek realizowanej w polskich uczelniach akademickich, ale także osobowościowych, rodzinnych, społecznych i kulturowych uwarunkowań realizacji kariery zawodowej kobiet. Zważywszy na wskazane przez Habilitantkę rekomendacje dla polskich uczelni, dotyczące wspierania kobiet w realizacji kariery naukowej i łączenia ról, mają również znaczenie, co słusznie podkreśliła dr Ewa Krause, dla polityki zorientowanej na kobiety, by umożliwić im pełny rozwój naukowy (s. 757).

W konsekwencji uznaję, że osiągnięcie naukowe dr Ewy Krause, w postaci autorskiej monografii, to oryginalne opracowanie, znacząco poszerzające pedagogiczny dyskurs na temat ról zawodowych i rodzinnych kobiet realizujących kariery w sektorze szkolnictwa wyższego i nauki. Tym samym ważne dla teorii i praktyki pedagogicznej. Dlatego uważam, że monografia, wskazana jako osiągnięcie naukowe, wnosi znaczący wkład do dyscypliny pedagogika.

4. Ocena pozostałych osiągnięć naukowo – badawczych wskazanych przez dr Ewę Krause

Na dorobek naukowy dr Ewy Krause, jak wynika z przedłożonej mi dokumentacji, składa się 57 zróżnicowanych publikacji (w tym 40 publikacji po uzyskaniu stopnia doktora), a mianowicie: dwie monografie autorskie, jedna współautorska, dwie wieloautorskie i jedna redakcyjna, 26 artykułów opublikowanych w polskich i zagranicznych czasopismach naukowych, 18 rozdziałów w książkach wydanych w języku polskim i obcym, także jeden artykuł recenzyjny, jedna recenzja i jedna redakcja tomu czasopisma naukowego oraz varia – 4 sprawozdania z krajowych i międzynarodowych konferencji i seminariów naukowych. Sumaryczny wskaźnik analizy bibliometrycznej wskazanych publikacji wynosi 1331.906 punktów, z których 37 punktów dr Ewa Krause uzyskała przed nadaniem stopnia doktora (Autoreferat, s. 18). Z danych naukometrycznych (przygotowanych przez Sekcję Informacji Naukowej Biblioteki UKW) wynika, że Habilitantka jest autorką publikacji naukowych, które uzyskały: IF – 3.700, cytowania – według Web of Science: 4 (bez autocytowań 3), według Scopus: 11, według Google Scholar: 260, indeks Hirscha – według Web of Science: h-index: 1, według Scopus: h-index: 2, według Google Scholar: h-index: 9 (załącznik 4, s. 18).

Jak wynika z informacji odnotowanej w autoreferacie, problematyka zaprezentowana w publikacjach naukowych dr Ewy Krause ogniskuje się w trzech głównych obszarach naukowo-badawczych. Pierwszy z nich dotyczy kobiet w kontekście roli zawodowej i macierzyństwa, ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji naukowczyń. Jako reprezentatywne dla tego obszaru Habilitantka wskazała cztery publikacje (według wykazu odnotowanego w autoreferacie s. 18 – 20) zrecenzowane i wydane w czasopismach naukowych oraz wydawnictwach ujętych w

wykazie MEiN. Współautorski charakter dwóch z nich został udokumentowany za pomocą stosownych oświadczeń (załączniki 4a oraz 4b). Przedstawiona w nich problematyka dotyczy w szczególności wyborów dokonywanych przez aktywne zawodowo kobiety z perspektywy własnego macierzyństwa i życia rodzinnego (dojrzały wybór a konieczność); relacji między karierą naukową a życiem rodzinnym – realizacją roli rodzicielskiej; kariery i macierzyństwa naukowczyń analizowanych z perspektywy Work – Life – Balance, oraz kompetencji cyfrowych kobiet – postrzegania przez naukowczynie poziomu własnych umiejętności cyfrowych i ich świadomości w zakresie cyberbezpieczeństwa podczas pracy zdalnej ze studentami w trakcie pandemii COVID -19. W każdej z tych publikacji ma miejsce zasadna teoretycznie konceptualizacja jej przedmiotu oraz wykorzystanie wyników badań empirycznych, co pozwoliło na sformułowanie rzetelnych pod względem naukowo – badawczym tez, jak i upowszechnienie problematyki w międzynarodowym obiegu naukowym.

Drugi obszar aktywności naukowo – badawczej dr Ewy Krause koncentruje się na problematyce młodych dorosłych i młodzieży (w tym młodzieży akademickiej) w odniesieniu do ich kariery zawodowej. Problematyka ta została przedstawiona w 22 publikacjach naukowych Habilitantki, z których trzy przedłożyła do oceny, a mianowicie współautorską monografię - E. Krause, K. Ludwikowska, R. Tomaszewska, *Generacja NEET. Obraz własny. Doświadczenia pracodawców i instytucji rynku pracy*, Wydawnictwo UKW, Bydgoszcz 2019, oraz dwa autorskie artykuły - *O stałości versus zmienności kotwic kariery młodych dorosłych*, „Edukacja Ustawiczna Dorosłych” nr 3/2016, s. 154-162; *Czynniki różnicujące poczucie samoskuteczności studentów w karierze*, „Problemy Profesjologii” nr 1/2012, s. 124-134. Każde z tych opracowań było recenzowane i wydane w wydawnictwie i czasopismach naukowych ujętych w wykazie MEiN. Współautorski charakter wskazanej monografii potwierdzają oświadczenia jej Współautorek (załącznik 4b). Drugi obszar zainteresowań naukowo – badawczych Habilitantki, jak wynika z lektury wskazanych publikacji konceptualizuje w szczególności problematyka związana z generacją NEET – młodych niezaangażowanych, którzy przejawiają zróżnicowane postawy wobec edukacji, pracy i kariery. Zmianie ulegają również ich aspiracje, oczekiwania, sposoby funkcjonowania czy realizowane ścieżki zawodowe. W efekcie przeprowadzonych badań empirycznych Współautorki wskazały na trzy spojrzenia dotyczące młodzieży w kontekście rynku pracy, z perspektywy których może być uruchomione profesjonalne wsparcie młodzieży w zaistnieniu na rynku pracy. Nie bez znaczenia dla rozwoju kariery są zaprezentowane przez dr Ewę Krause kotwice kariery – ich stałość i zmienność na różnych etapach kariery zawodowej. W efekcie przeprowadzonych badań własnych Habilitantka stwierdziła ich względną stałość, jednak z możliwością zmiany, uzależnionej od poziomu odczuwanej satysfakcji z realizowanej kariery zawodowej. Wskazała przy tym na potrzebę doradztwa w tym zakresie. Jako ważne zagadnienie dla planowania i rozwoju kariery zawodowej uznaje również zaprezentowaną przez dr Ewę Krause problematykę samoskuteczności oraz wskazanie czynników, różnicujących poczucie samoskuteczności młodych dorosłych w karierze – zaufania do własnych kompetencji: życiowych, zawodowych, kontroli zdarzeń oraz koordynacji różnych sfer życia, skorelowanych z wybranymi zmiennymi „metryczkowymi”, takimi jak płeć, poziom wykształcenia, aktywność zawodowa w trakcie studiów, rodzaj posiadanego doświadczenia zawodowego oraz sytuacja ekonomiczna rodziny, które okazały się być czynnikami różnicującymi dla poczucia samoskuteczności badanych studentów w odniesieniu do ich kariery. Każde z zagadnień problemowych, wpisujących się w drugi obszar zainteresowań dr Ewy Krause, ma wartość teoretyczną – praktyczną dla andragogiki i pedagogiki szkoły wyższej, zwłaszcza dla doradztwa zawodowego i poradnictwa kariery.

Z kolei trzeci obszar zainteresowań naukowo – badawczych dr Ewy Kraus wyznacza problematyka dotycząca studentów – w tym studentek matek – a/i rodzicielstwo (w tym

szczególnie studenckie macierzyństwo). Jako reprezentatywne dla tego obszaru dr Ewa Krause wskazała trzy recenzowane autorskie artykuły: *Studentki – matki o łączeniu studiów i macierzyństwa. Badania wstępne*, „Przegląd Pedagogiczny,” nr 1/2019, s. 113-133; *Studentki – matki o swoich doświadczeniach i oczekiwaniach. Badania wstępne*, „Pedagogika Społeczna,” nr 4/2019, s. 153-173 oraz *Macierzyństwo podczas studiów w opinii studentek pedagogiki – komunikat z badań*, „Wychowanie w Rodzinie,” nr 1/2023, s. 213-231. Powyższe artykuły zostały opublikowane w czasopismach naukowych ujętych w wykazie MEiN.

Dr Ewa Krause, odnosząc się do wyników badań własnych wskazuje na problematyczność godzenia roli matki studentki nie tylko ze względów organizacyjnych i logistycznych, ale także emocjonalnych, co rodzi potrzebę wsparcia i pomocy nie tylko ze strony najbliższej rodziny, ale także uczelni, zwłaszcza jej infrastruktury przyjaznej dla studentek – matek i ich dzieci. Orientuje również na doświadczenia i oczekiwania studentek łączących macierzyństwo i studia z zaakcentowaniem ich potrzeb. Wyniki badań własnych Habilitantki obrazują oczekiwania badanych studentek wobec uczelni. W swej istocie dotyczą one zmian w statutach uczelnianych określających status rodzica na studiach jego uprawnienia i obowiązki, organizacji procesu edukacji, infrastruktury uczelnianej, wykorzystania nowoczesnych mediów w procesie kształcenia i komunikacji z uczelnią, również materialnego wsparcia studiujących rodziców. Interesujące jest przy tym zaprezentowane przez dr Ewę Krause postrzeganie macierzyństwa w trakcie studiów przez studentki – matki i studentki w ciąży, studiujące na kierunku pedagogika. Bazując na wynikach własnych badań wstępnych Habilitantka ujawnia pozytywne i negatywne aspekty studenckiego macierzyństwa i związane z nim trudności. Badane studentki, ze względu na swoje macierzyństwo i ciążę, dostrzegają zmiany w jakości studiowania oraz pozytywne i negatywne skutki realizowania podwójnej roli studentki – matki, które ewidentnie orientują na konieczność ich wsparcia przez uczelnię, w której studiują. Zgadzam się z dr Ewą Krause, która stwierdza: *Istotne jest zatem wprowadzenie i rozwijanie rozwiązań wspomagających matki (czy w ogóle studiujących rodziców) – zagadnienie to wymaga jednak osobnego opracowania i zbadania potrzeb studenckich w tej kwestii. (...) Niezbędne jest także stworzenie katalogu dobrych praktyk dla studentów – rodziców. Powinien on zawierać uporządkowane, ustandaryzowane oraz możliwe do wdrożenia jednolite zasady ich traktowania na uczelniach - (Macierzyństwo podczas studiów..., s. 228-229).*

Wyniki swoich licznych badań, co ważne, dr Ewa Krause zaprezentowała także, w formie referatów bądź komunikatów z badań, na 20 krajowych i międzynarodowych konferencjach i seminariach naukowych (po uzyskaniu stopnia doktora). Przedmiotem wystąpień konferencyjnych była, w głównej mierze, problematyka kariery zawodowej i naukowej kobiet w kontekście ich ról rodzicielskich i oczekiwań naukowczyń w tym zakresie, studenckiego rodzicielstwa, sytuacji generacji młodych osób na rynku pracy czy proaktywności młodzieży/studentów w planowaniu i rozwoju kariery. Brała również czynny udział w międzynarodowych spotkaniach naukowych – seminarium, webinar (autoreferat, s. 25). Doceniam również aktywność organizatorską Habilitantki, przejawiającą się we współorganizacji konferencji, seminariów i spotkań naukowych.

Dr Ewa Krause aktywnie uczestniczyła w realizacji trzech zespołowych projektów badawczych krajowych i międzynarodowych (pełniła w nich funkcje eksperta, tutora i konsultanta, oraz członkini zespołu badawczego), zrealizowała również projekt promotorski oraz po uzyskaniu stopnia doktora dwa granty naukowe dla młodych naukowców (załącznik 4, s. 15). Oryginalnym osiągnięciem projektowym Habilitantki jest udział w dwóch multidyscyplinarnych zespołach, które skonstruowały i przeprowadziły innowacyjne badania w postaci dwóch eksperymentów. Pierwszy eksperyment dotyczył możliwości wykorzystania rozwiązań eksploracji danych umożliwiających odpowiedź na pytanie badawcze: *Czy narzędzie analizy koszykowej jest w stanie znaleźć możliwe korelacje między czynnikami*

charakteryzującymi respondentki a wymiarami konfliktu występującego między karierą naukową a doświadczanym przez nie macierzyństwem? Natomiast drugi eksperyment, zrealizowany w dwóch etapach, wiązał się z eksploracją reguł asocjacyjnych. Szczegółowe opisy efektów przeprowadzonych eksperymentów zostały odnotowane w załączniku 4, s. 7-9. Pokłosiem obu eksperymentów są również współautorskie artykuły naukowe ich uczestników.

Uogólniając stwierdzam, że zaprezentowane obszary naukowych i badawczych eksploracji dr Ewy Krause są komplementarne wobec siebie, konceptualizujące przestrzeń kariery zawodowej / naukowej na różnych jej etapach, również w powiązaniu z macierzyństwem. Posiadają właściwe teoretyczne i badawcze ugruntowanie. Mimo obszarowego zróżnicowania, uobecniającego się we wskazanych publikacjach, tworzą tematyczną całość. Dowodzi to dostrzeżenia przez Habilitantkę ważności tej problematyki dla pedagogiki i systematyczności badań własnych w tym zakresie. Na pozytywną ocenę zasługują również różne formy aktywności Habilitantki upowszechniające wyniki badań własnych oraz współudział w realizacji krajowych i międzynarodowych projektów badawczych. Z tychże powodów pozostałe osiągnięcia naukowo-badawcze, wskazane przez dr Ewę Krause, oceniam pozytywnie.

5. Ocena aktywności naukowej Habilitantki realizowanej w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej

Dr Ewa Krause współpracuje z polskimi uczelniami akademickimi. Jak wynika z przedłożonej mi dokumentacji, odbyła staż naukowy (październik 2018 – styczeń 2019) w Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, w Zakładzie Kształcenia Ustawicznego i Doradztwa Zawodowego na Wydziale Studiów Edukacyjnych. W czasie stażu naukowego czynnie uczestniczyła w seminariach i konferencjach naukowych, odbyła konsultacje naukowe dotyczące karier naukowczyń i ich życia rodzinnego. Efektem współpracy jest współautorski artykuł: M. Christoph, E. Krause, *Kariera zawodowa kobiet we współczesnych organizacjach*, „Studia Edukacyjne”, 53/2019, s. 187-208. Habilitantka zrealizowała szereg badań naukowych (także w ramach projektów badawczych) we współpracy z badaczami z Uniwersytetu Warszawskiego, Politechniki Bydgoskiej, Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie oraz ówczesną Akademią Techniczno – Rolniczą im. Jana i Jędrzeja Śniadeckich w Bydgoszczy. Efektami tej współpracy są liczne wieloautorskie artykuły naukowe.

Ponadto była / jest członkinią Zespołu Wspomagającego Sekcję Pedagogiki Pracy KNP PAN (2020-2023), Zespołu Pedagogiki Pracy KNP PAN (2016-2019), Polskiego Towarzystwa Pedagogicznego - Oddział w Bydgoszczy (od 2011 roku), Polskiego Towarzystwa Profesjologicznego - Oddział w Bydgoszczy (2013-2021) oraz Narodowego Forum Doradztwa Kariery (2015-2017).

Dr Ewa Krause, jak wynika z przedłożonej mi dokumentacji, pełniła również funkcję recenzentki artykułów naukowych opublikowanych w czasopismach: *Acta Scientiarum Polonorum* seria *Administratio Locorum* (2023), *Pedagogika społeczna* (2020), *Psychologia wychowawcza* (2020), *Zarządzanie Publiczne UJ* (2019).

Jak z powyższego wynika, dr Ewa Krause przejawiała zróżnicowaną aktywność naukową w zakresie współpracy z krajowymi uczelniami akademickimi, w ramach zespołów KNP PAN, towarzystw naukowych oraz z czasopismami naukowymi w roli recenzentki. W mojej ocenie dowodzi to wysokich kompetencji naukowych Habilitantki i docenienia w interdyscyplinarnym środowisku naukowym. Dlatego ten aspekt aktywności naukowej dr Ewy Krause oceniam pozytywnie.

6. Wskazane przez dr Ewę Krause osiągnięcia dydaktyczne, organizacyjne oraz popularyzacja nauki

Dr Ewa Krause realizuje zajęcia dydaktyczne – wykłady, ćwiczenia, konwersatoria, seminaria dyplomowe – na kierunku pedagogika oraz zajęcia ogólnouczelniane, które są bardzo wysoko oceniane w ramach studenckiej ewaluacji oraz oceniane jako wyróżniające w ramach każdej okresowej oceny nauczyciela akademickiego przeprowadzanej w UKW. Doskonali przy tym swoje kompetencje dydaktyczne, także we ramach współpracy z placówkami opiekuńczo – wychowawczymi i wsparcia dziennego na terenie Bydgoszczy. Aktywnie uczestniczyła w realizacji projektów doskonalących jakość kształcenia w zakresie nabywanych przez studentów i absolwentów kwalifikacji i kompetencji. Była opiekunem I roku studiów pierwszego stopnia na kierunku pedagogika (2018 – 2021). Dla studentów kierunku pedagogika zorganizowała spotkania i wizyty terenowe, a także warsztaty psychologiczno – pedagogiczne dla nauczycieli z województwa kujawsko – pomorskiego. Współorganizowała Dni Instytutu Pedagogiki Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego (2017 – 2019), debatę i spotkania naukowe.

Dr Ewa Krause aktywnie działała i nadal działa na rzecz Uczelni pełniąc szereg funkcji np. koordynatorki ds. praktyk pedagogicznych, członkini Wydziałowej Komisji ds. Oceny Kadry, Komisji ds. Oceny Raportów z wykorzystania środków na badania młodych naukowców i doktorantów UKW, członkini i sekretarza Rady Programowej, członkini Wydziałowego Zespołu ds. Jakości czy współpracując z Kołem Naukowym Wspierania i Kreowania Rozwoju dziecka.

Popularyzowała również efekty swojej działalności naukowo-badawczej w ramach współpracy z mediami poprzez wywiady opublikowane w czasopismach i udział w audycjach radiowych oraz uczestnicząc w Bydgoskim Festiwalu nauki (2016).

Dr Ewa Krause była wielokrotnie nagradzana przez JM Rektora UKW za osiągnięcia naukowe (2012, 2019, 2023) oraz naukowo – organizacyjno – dydaktyczne (w roku akademickim 2012/2013). W 2017 roku została uhonorowana medalem Polskiego Towarzystwa Profesjologicznego za aktywne wspieranie tegoż Towarzystwa.

Wskazana powyżej aktywność dydaktyczna, organizacyjna i popularyzatorska dr Ewy Krause, wskazuje na wysoki poziom i różnorodność działalności zorientowanej na podnoszenie jakości kształcenia studentów, ale także jakości funkcjonowania Wydziału Pedagogiki i Psychologii UKW i Uczelni w różnych wymiarach oraz popularyzowania osiągnięć naukowo-badawczych w przestrzeni publicznej.

7. Ocena końcowa

Na podstawie dokonanej przeze mnie oceny osiągnięć naukowych dr Ewy Krause stwierdzam, iż zostały spełnione wymagania określone w art. 219 ust. 1 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. 2023 poz. 742).

1. Dr Ewa Krause posiada stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie pedagogiki.
2. Habilitantka posiada w dorobku osiągnięcie naukowe – monografię naukową pt.: *Kariera naukowa a macierzyństwo. Sytuacja naukowczyń w Polsce*, wydaną przez Wydawnictwo Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego. To oryginalna monografia wnosząca znaczący wkład do dyscypliny pedagogika. Ponadto dr Ewa Krause jest autorką i współautorką powiązanych tematycznie artykułów naukowych opublikowanych w czasopismach naukowych znajdujących się w wykazie MEiN, odzwierciedlających spójne obszary Jej aktywności naukowo-badawczej oraz posiada oryginalne osiągnięcie projektowe w postaci udziału w dwóch multidyscyplinarnych

zespołach badawczych, w których współrealizowała innowacyjne badania eksperymentalne.

3. Dr Ewa Krause wykazała się również istotną aktywnością naukową realizowaną w więcej niż jednej uczelni oraz instytucji naukowej.

W związku z powyższym stwierdzam, że osiągnięcia naukowe wskazane przez dr Ewę Krause stanowią znaczący wkład w rozwój dyscypliny pedagogika i tym samym popieram wniosek o nadanie dr Ewie Krause stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych i dyscyplinie pedagogika.

Wrocław, 24.01. 2025 r.